

Tworzenie warunków do rozwoju ucznia zdolnego

Oprac. Wiesław Poleszak
(WSEI w Lublinie, UJ)

Projekt współfinansowany z Unii Europejskiej w ramach
Europejskiego Funduszu Społecznego

Dokąd chcemy doprowadzić ucznia zdolnego?

Kim ma być?

Po co wspieramy ucznia zdolnego?

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Celem wsparcia ucznia zdolnego jest osiągnięcie przez niego:

- ❑ **dojrzałości fizycznej** – związanej nie tylko z naturalnymi procesami rozwoju fizycznego, ale również z nabywaniem wiedzy i umiejętności umożliwiającymi prowadzenie zdrowego stylu życia
- ❑ **dojrzałości psychicznej** – ukierunkowanej na osiąganie odpowiedzialności za siebie i swój stosunek do świata
- ❑ **dojrzałości społecznej** – polegającej na nabywaniu umiejętności prawidłowego wywiązywania się z pełnionych ról społecznych i systematycznego przygotowywania się do podejmowania nowych ról (związanych z cyklem życia)
- ❑ **dojrzałości duchowej** – obejmującej przede wszystkim posiadanie konstruktywnego i stabilnego systemu wartości oraz poczucia sensu istnienia

Tworzenie warunków:

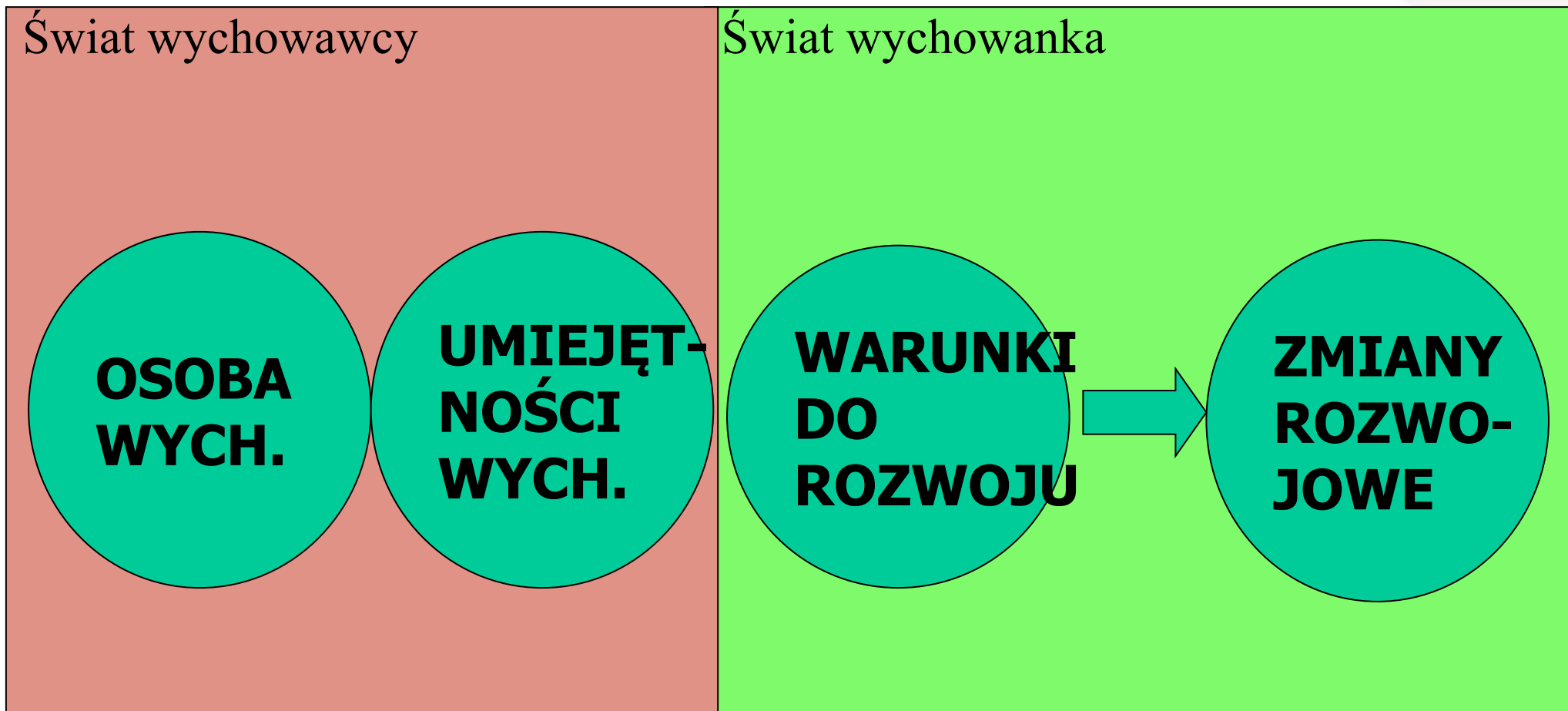
to proces wspomagania wychowanka w rozwoju, ukierunkowanym na osiągnięcie pełnej dojrzałości w czterech podstawowych sferach: fizycznej, psychicznej, społecznej i duchowej.

Tak rozumiany kontakt wychowawczy:

- ❑ **angażuje dwie osoby**: wychowawcę (np. rodzica, nauczyciela, duszpasterza, sąsiada, starszego kolegę) oraz wychowanka (osobę w różnym wieku),
- ❑ pozostające w **osobowej relacji**,
- ❑ **współdziałające** w osiągnięciu celów wychowawczych.

Istota wspomagania dziecka w rozwoju (Gaś 2004)

Specyfika zmian rozwojowych ucznia zdolnego (G. Kata 2014)

- Dominacja wybranych zdolności i sfer funkcjonowania.

10 specyficznych cech dziecka zdolnego (z przeglądu Frasier, Passow (1994) za Wellisch i Brown (2012):

1. **Motywacja:** obserwowalne wysokie zainteresowanie nauką – stałe dążenie do nauki, realizacji samodzielnie wybieranych zadań; entuzjazm do pracy; ujawniana aspiracja aby poszukiwać i rozwijać siebie, ciekawość świata.
2. **Zainteresowania:** intensywne, czasami nietypowe – uczeń zdolny zajmuje się daną aktywnością bardziej niż jego rówieśnicy; jest zafascynowany, ma głód wiedzy i informacji.
3. **Umiejętności komunikacyjne:** elokwencja, bogate słownictwo – łączenie wielu kanałów komunikacji, zdolność do metafor, obrazowania, złożoność wypowiedzi.
4. **Umiejętność rozwiązywania problemów** – wysokie umiejętności do stosowania, wymyślania, elastycznego dostosowywania strategii działań; kreatywne, plastyczne podejście.
5. **Pamięć: duże zasoby pamięci** – łatwość zapamiętywania, duża wiedza ogólna, zwracanie uwagi na szczegóły, efektywne wykorzystywanie informacji.

10 specyficznych cech dziecka zdolnego (z przeglądu Frasier, Passow (1994) za Wellisch i Brown (2012) cd.:

- 6. Ciekawość poznawcza: pytania, eksperymenty, sprawdzanie** – zadaje pytania niezwykle jak na swój wiek, ma łatwość w poszukiwaniu informacji, sprawdzaniu i ich testowaniu.
- 7. Rozumowanie:** logiczność postępowania i myślenia – dokonywanie generalizacji, myślenie przez analogię, logika w myśleniu, krytyczność.
- 8. Wyobraźnia, kreatywność** – kreatywność w wykorzystywaniu zwykłych przedmiotów i materiałów w nietypowy sposób, dociekliwy obserwator, śmiały w pomysłach i sposobach działania – łatwość w ich dostosowywaniu
- 9. Poczucie humoru** – inteligentne, przyjazne.
- 10. Wrażliwość** – łatwość w dostrzeganiu emocji i ich odbiorze, dostrzeganie cudzych przeżyć, otwartość na doświadczenie, wrażliwość zmysłowa,

Cechy i specyficzne potrzeby dzieci zdolnych:

- **Samotność** – mogą czuć się samotne nawet, gdy są popularne; mogą mieć tendencję do ukrywania swoich umiejętności, aby nie stracić kolegów (Robinson, 2002).
- **Samotność może też wynikać z bardzo bogatego wnętrza i zadowolenia** czerpanego z refleksji, obserwacji, rozmyślań, marzeń (Csikszentmihalyi, Rathunde, & Whalen, 1993; M. U. M. Gross, 1993; Winner, 2000).
- **Izolacja** – na skutek niewielkiej ilości dzieci współdzielących ich zainteresowania (Adams-Byers, Whitsell, & Moon, 2004; Janos, Marwood, & Robinson, 1985). Mogą mieć niewiele okazji do ćwiczenia takich zdolności ważnych dla tworzenia relacji i przyjaźni jak: rozwiązywanie konfliktów, ujawnianie siebie, tolerancja, akceptacja innych.
- **Dzieci zdolne są bardziej wrażliwe na otoczenie:** szybciej pojmują znaczenie sytuacji społecznych, mogą mieć większą empatię i dostrzegać więcej emocji (Bouchet & Falk, 2001; Lind, 2001; Robinson, 1985). Wyjątkowa wrażliwość może zachęcać ich do dystansowania się wobec innych.

Cechy i specyficzne potrzeby dzieci zdolnych cd.:

- **Mogą często doświadczać nieporozumień w relacjach z rówieśnikami** – skutek: nietypowych zainteresowań, odmiennego stylu komunikacji i słownictwa – takie nieporozumienia oraz brak dostosowanych wymagań szkolnych mogą zagrażać rozwojowi społecznemu dzieci (Wellisch, et al., 2011).
- Według Renzulli (1978) trzy podstawowe cechy dzieci zdolnych to: *twórczość, wysoki poziom uzdolnienia oraz wysoki poziom zaangażowania, motywacji do pracy*. Jednocześnie mają wysoką motywację do poszukiwania w otoczeniu doświadczeń oraz mobilizowania otoczenia w kierunku dostarczania wyzwań, ciekawych informacji i zadań (Winner, 2000, Perry & Szalavitz, 2006, Sternberg, 2005).

Cel pracy z uczniem zdolnym:

Celem pracy z uczniem o specjalnych zdolnościach powinno być ciągłe rozpoznawanie i odpowiadanie na ich potrzeby (które z racji wyjątkowości będą inne niż u rówieśników).

Rozpoznanie indywidualnych zdolności i potrzeb ucznia sprzyja odpowiedniemu dostosowaniu programu i sposoby pracy z uczniem.

Odpowiedź na potrzeby i podążanie za dzieckiem będzie sprawniejsze jeśli zostaną odpowiednio przystosowane:

- środowisko i otoczenie ucznia
- program nauczania
- proces uczenia
- sposoby popularyzacji efektów pracy ucznia
(Porter, L. 2005).

Przygotowanie środowiska i otoczenia ucznia

- Umożliwienie mu kontaktu i nawiązywania relacji z dziećmi o podobnym poziomie zdolności (wspólne zadania, podział pracy na grupy, współpraca z dziećmi starszymi);
- Modyfikacja w zakresie czasu wykonywania zadań – dziecko zdolne, mocno zainteresowane daną czynnością, może wymagać większej ilości czasu na dogłębną analizę tematu, szerokie poznanie (następnym razem prawdopodobnie wykona to samo zadanie szybciej, dzięki szybko wykształtowanym automatyzmom);
- Zaopatrzenie w odpowiedni sprzęt: podręczniki, akcesoria do nauki, itp.

Przygotowanie programu nauczania

- Uwzględnienie treści dostosowanych do możliwości dziecka i tym samym będących dla niego atrakcyjnymi (unikanie znudzenia);
- Mniejsza ilość powtórzeń materiału jeśli dziecko cechuje się sprawniejszą jego analizą i szybszym zrozumieniem;
- Oferta dodatkowych, bardziej złożonych, twórczych zadań i ćwiczeń;
- Akceleracja procesu nauczania z troską o funkcjonowanie emocjonalne i społeczne dziecka.

Przygotowanie procesu uczenia

Dzieci zdolne wcześniej opanowują zdolności metapoznawcze: planowanie swojej nauki, powtarzanie, sprawdzanie jakości. Tym samym wymagają odpowiedniego wsparcia i doceniania w zakresie tych czynności: jak się uczyć, czy robią to dobrze, jak usprawniać proces uczenia się.

Wzmacnianie i wspieranie powinno dotyczyć zwłaszcza takich aspektów związanych z uczeniem się jak:

- ***twórcza postawa wobec problemów*** (rozwój otwartości, ciekawości, elastyczności w myśleniu),
- ***refleksja*** (samoświadomość, kontrola siebie, monitorowanie swoich postępów),
- ***myślenie krytyczne*** (poszukiwanie dowodów, logika postępowania, dociekanie przyczyn),
- ***motywacja i emocje*** (entuzjizm, zaufanie do swoich zdolności, cierpliwość, niezależność, współpraca z innymi, odpoczynek).

Przygotowanie sposobów popularyzacji efektów pracy ucznia

- fotografowanie,
- opisywanie,
- archiwizacja,
- opowiadanie o swojej pasji innym.

Przykładowe formy wsparcia

- Stawianie celów życiowych pozwalających ukierunkowywać działanie (np. Ja za 10 lat)
- Tworzenie planów umożliwiających strukturalizowanie działania.
- Dbanie o harmonijność rozwoju (np. „Koło życia”).
- Monitoring i rozliczanie z przyjętych zobowiązań.
- Angażowanie w działania rówieśnicze:
  - Liderskie
  - Edukacyjne
  - Wsparcia rówieśniczego.

Dziękuję za uwagę i zapraszam do dyskusji.

Projekt współfinansowany z Unii Europejskiej w ramach
Europejskiego Funduszu Społecznego

